

AUTOR:	Mgr. Veronika Bajgarová	ZNAČKA:	VY_32_INOVACE_08_CJL_16
OBOR STUDIA:	Gastronomie, Cestovní ruch	ROČNÍK:	1., 3., 4.
PŘEDMĚT:	Český jazyk a literatura	VYTVOŘENO:	květen 2013
TEMATICKÝ OKRUH:	Literatura od starověku po romantismus		
NÁZEV:	Klasicismus a osvícenství v literatuře		
ANOTACE, METODICKÝ POKYN:	<p>Výukový materiál je vytvořen zejména pro žáky 1. ročníku dálkového nástavbového studia oboru Management v gastronomii. Žákům 3. a 4. ročníku oboru Cestovní ruch slouží k zopakování učiva a ověření úrovně osvojení poznatků daného tématu, a to formou samostatné práce.</p> <p>Soubor obsahuje výkladový materiál k tématu Klasicismus a osvícenství v literatuře, který je zpřístupněn žákům formou e-learningu.</p> <p>Žák se pod svým uživatelským jménem a heslem (jež mu je přiděleno) přihlásí do výukového prostředí http://moodle.ssss.cz. Pod názvem konkrétního vyučujícího a příslušného předmětu vyhledá nabídku kurzů.</p> <p>Zadaný kurz obsahuje materiál, jež má žák prostudovat. Učivo je doplněno obrázky, citacemi úryvků z literárních děl, v závěru jsou úkoly, které žák samostatně vypracuje. Kurz obsahuje opakovací test, který prověří získané vědomosti a znalosti. Jeho spuštění řídí konkrétní vyučující. Ten nastaví pravidla, za kterých je možné test absolvovat (prostředí, čas, četnost opakování, hodnocení).</p>		
ODKAZY A CITACE:	<p>POLÁŠKOVÁ, Taťána, Dagmar MILOTOVÁ a Zuzana DVOŘÁKOVÁ. Literatura: přehled středoškolského učiva. Třebíč: Petra Velanová, 2005. ISBN 80-902571-4-3.</p> <p>HORA-HOŘEJŠÍ, Petr. Toulky českou minulostí 1. Praha: Baronet, 1995. ISBN 80-85890-47-X.</p> <p>Park of Versailles. In: MACSURAK, CHRISTOPHER. <i>Wikipedia: the free encyclopedia</i> [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-05-23]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jardins_et_Parc_-_Ch%C3%A2teau_de_Versailles.jpg?uselang=cs</p>		

Klasicismus

Klasicismus (z latinského *classicus* – vynikající, vzorový, dokonalý) je umělecký směr, který vzniká ve Francii na konci 17. století.

- ◆ Inspiroval se antickou kulturou.
- ◆ Krásu nalézá v pravdě a přírodě.
- ◆ Základními znaky jsou víra v rozum, cit pro povinnost a pevný řád.
- ◆ Vrcholu dosahuje v době panování Ludvíka XIV. („krále slunce“).

Znaky klasicismu v umění

- ◆ V architektuře jsou typické čisté tvary, stavby mají obdélníkový půdorys, trojúhelníkové štíty, zdobené reliéfy, nápisy či letopočty.
- ◆ Velmi rozšířené jsou úpravy parků a zahrad – půdorys je geometricky přesný, keře a stromy jsou sestřihovány do geometrických tvarů a obrazců (tzv. francouzský park“).
- ◆ Nejznámější stavbou je zámek **Versailles** s přilehlým parkem.

Park ve Versailles

- ◆ Vrcholem klasicistní hudby je dílo **Ludwiga van Beethovena**. Je autorem více než 100 děl, k nejznámějším patří *Devátá symfonie*, obsahuje závěrečnou skladbu *Óda na radost*.
([http://cs.wikipedia.org/wiki/Symfonie_%C4%8D._9_\(Beethoven\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Symfonie_%C4%8D._9_(Beethoven)))
- ◆ V literatuře bylo charakteristické rozdělení žánrů na vysoké a nízké. K **vysokým žánrům** patřily óda, epos a tragédie. Mezi **nízké žánry** patří komedie, frašky, bajky atd. Vysoké žánry měly zobrazovat život nejvyšších společenských vrstev, tj. vladařů, vojevůdců, šlechticů, nízké žánry byly komické a hrdiny byli měšťané, sluhové, služky apod.

Představitelé francouzského klasicismu

Molière (1622 – 1673)

- ◆ Francouzský dramatik, jeden z nejvýznamnějších autorů veseloher vůbec.
- ◆ Vlastním jménem Jean-Baptiste Poquelin.
- ◆ Byl herec, režisér a ředitel kočovné herecké společnosti, pro kterou psal komedie a frašky, později byl se svým souborem přijat do královských služeb.
- ◆ Vedl těžké spory s církví a zemřel s církevním prokletím.
- ◆ Ve svých dílech – 33 komediích – ukazoval tehdejší problémy ve společnosti (postavení ženy ve společnosti, chorobná lakota, náboženské pokrytectví, napodobování šlechty měšťany atd.). K nejznámějším dílům patří.
 - ◆ **Tartuffe** – satirická komedie zaměřena proti pokrytectví a církvi; hlavním hrdinou je Tartuffe, který se vetřel do rodiny bohatého měšťana Orgona, zcela si ho omotal kolem prstu. Orgon mu důvěřoval do té míry, že chtěl za něj provdat svou dceru, dokonce na něj nechal přepsat svůj dům. Naštěstí v závěru příběhu Orgon zjistil, že je Tartuffe celou dobu podváděl a všem lhal. Situaci zachránil až král, který nechal Tartuffa zatknout a Orgonovi vrátil jeho majetek.
 - ◆ **Lakomec** – satirická komedie namířena proti chorobné lakotě; hlavním hrdinou je lichvář (ten, kdo půjčuje peníze na vysoký úrok) Harpagon, pro kterého jsou peníze cennější než štěstí jeho dětí. Byl velmi

neústupný, nutil obě děti, Elišku a Kleanta, do sňatků, které nechtěli. Poté, co se mu ztratila jeho truhla s penězi, zpanikařil, podezíral všechny a všem kolem sebe vyhrožoval, nakonec se vše vyřešilo. Truhla se mu vrátila (vzal ji Kleantův sluha Čipera), protože svým dětem slíbil, že si mohou vzít, koho chtějí. Ukázalo se, že partneři Elišky a Kleanta jsou ztracenými dětmi velmi bohatého šlechtice Anselma. Ten slíbil, že oběma vystrojí svatbu, kterou i sám zaplatí, což Harpagona nevýslovně potěšilo.

- ◆ **Misanthrop**
- ◆ **Zdravý a nemocný**
- ◆ **Scapinova šibalství**

Pierre Corneille (1606 – 1684)

- ◆ Francouzský básník, dramatik.
- ◆ Autor klasicistních tragédií, základním konfliktem je láska a čest.
- ◆ **Cid** – drama o španělském národním hrdinovi, zvaném El Cid. Hlavním tématem je láska Ximény a dona Rodriga má být završena sňatkem. Ximénin otec však urazil Rodrigova otce a Rodrigo pomstil otcovu pohaněnou čest. V souboji hraběte zabil. Xiména žádala Rodrigovu hlavu, vzdala se své lásky kvůli rodové cti. Rodrigo vybojoval Španělsku důležité vítězství nad Maury a získal čestný titul Cid (pán) i královu přízeň za své zásluhy o stát. Xiména však trvala na potrestání. Rozhodnout měl souboj, v němž její zájmy hájil don Sanchez. Vítěz souboje získal podle králova rozhodnutí Ximénu. Don Sanchez přišel Ximéně oznámit Rodrigovo vítězství. Xiména, která se si mylně myslela, že Rodrigo zemřel, se donu Sanchezovi přiznala, že Rodriga stále miluje. Poté vyšlo najevo, že se mýlila. Král rozhodl, že po ročním odkladu, kdy Xiména oplakávala otcovu smrt a Rodrigo bojoval za zájmy Španělska, budou sezdáni.

Jean Racine (1639-1699)

- ◆ Francouzský dramatik, psal většinou tragédie, náměty čerpal zejména v antice.
- ◆ Velmi výstižně vystihuje psychologii svých hrdinů, zejména ženských postav.
- ◆ K vrcholným dílům patří tragédie **Faidra**.

Jean de La Fontaine (1621-1695)

- ◆ Francouzský básník a autor **Bajek** – příběhy zvířat, nositelů lidských vlastností (pokrytectví, lstivost, intriky).

Tzv. commedia dell'arte

- ◆ Italská národní veselohra, všední problémy jsou zachyceny ironicky, výstižně zobrazeno měšťanské prostředí.
- ◆ Herci měli jen tzv. scénář, na scéně improvizovali, dialog doplňován komickou pantomimou.
- ◆ Objevovaly se stále stejné postavy.

Carlo Goldoni (1707 – 1793)

- ◆ Italský dramatik, autor zejména komedií. Mnohé se hrají dodnes.
- ◆ K nejznámějším patří **Sluha dvou pánů** nebo **Poprask na laguně**.

Osvícenství

Osvícenství je myšlenkové hnutí 18. století v Evropě, zaměřeno na překonání dosavadního vládnoucího náboženského světového názoru.

- ◆ Je pro ně příznačný racionalismus (důvěra v lidský rozum), svoboda lidského myšlení.
- ◆ Osvícenská literatura je těsně spjata s filozofií - spisovatelé byli filozofy, současně i vědci a historiky.

Francie

- ◆ Neobyčejně závažný význam pro šíření osvícenských myšlenek mělo vydání francouzské **Encyklopedie** v letech 1751-1765, obsahující soubor znalostí ze současné vědy, umění a techniky.
- ◆ Do Encyklopedie přispěli nejvýznamnější myslitelé 18. století Denis Diderot, Francois Voltaire, Jean Jaque Rousseau.

Francois Voltaire (1694-1778)

- ◆ Vlastním jménem Francois-Marie Arouet.

- ◆ Vycházel z přesvědčení o rovnosti všech lidí. Tuto zásadu povyšuje na obecný zákon všeho lidstva, svými myšlenkovými podněty ovlivnil osvícenskou ideologii.
- ◆ Byl to velmi ostrý a nekompromisní kritik, často útočný a jízlivý.

Anglie

Daniel Defoe (1660 – 1731)

- ◆ Autor dobrodružného románu ***Robinson Crusoe*** - o ztroskotanci na pustém ostrově (vztah člověka k přírodě, oslava lidské práce).

Jonathan Swift (1667-1745)

- ◆ Autor filozofického, satirického, utopického románu ***Gulliverovy cesty*** – kritika poměrů v Anglii a představa ideální společnosti.

Preromantismus

Preromantismus je přechodný literární směr mezi klasicismem a romantismem (první polovina 18. století).

- ◆ Literatura tohoto období zobrazuje ideální svět a ideální prostředí, odlišné od existující přítomnosti.
- ◆ Od soudobé civilizace utíká do vzdálené minulosti nebo do exotického prostředí dalekých krajů, hlavně orientálních.
- ◆ Častými motivy byly obrazy opuštěných jezer, hrobek, nočních scénérií, hradních trosek a měsíčního svitu (přešlo do romantismu).
- ◆ Jinými motivy jsou např. symboly mnicha, poustevníka, vězně, poutníka. Za silný inspirační zdroj se považuje lidová poezie.

Johann Wolfgang Goethe (1749 – 1832)

- ◆ Největší německý básník 18. století, prozaik, dramatik a vědec.
- ◆ Podstatnou část života prožil ve Výmaru, kde byl ministrem výmarského knížectví; později se věnoval jen literatuře.
- ◆ Byl vůdčí osobností hnutí "Sturm und Drang" (Bouře a vzdor), které usilovalo o tvůrčí svobodu nespoutanou žádnými předpisy. Nenávidělo feudální šlechtické zřízení, které bránilo nadaným měšťanům uplatnit se v životě.
- ◆ Napsal množství lyrických básní.
- ◆ K nejznámějším dílům patří dvoudílná filozofická báseň v dramatické podobě

Faust.

- ◆ Je to upravená stará německá pověst.
- ◆ Faust je typ člověka věčně nespokojeného, toužícího po poznání. V touze po vědění se upíše ďáblu Mefistofelovi.
- ◆ Ten ho chce uspokojit - dává mu moc, lásku a slávu.
- ◆ Faust nakonec najde smysl života v činnorodé práci, pomáhá lidem zúrodnit pás bažinatého mořského pobřeží.
- ◆ Konečně je spokojen a vysvobozen z ďáblova vlivu.

Friedrich Schiller (1759-1805)

- ◆ Goethův přítel, žijící rovněž ve Výmaru.
- ◆ V počátcích své tvorby byl ovlivněn hnutím S.u.D.
- ◆ Psal lyrické a epické básně, byl však zejména dramatikem.
- ◆ Náměty bral z historie a současnosti různých evropských zemí.
- ◆ K nejznámějším dílům patří: ***Loupežníci, Panna Orleánská, Marie Stuartovna, Vilém Tell*** atd.

Úkoly

1. **Přečtěte si ukázkou z čítanky** ukázkou (Sochrová, Marie: Čítanka I. k literatuře v kostce. Fragment, Praha 2008) na **str. 126**, z díla **Lakomec“ od Moliéra**.

Vypracujte následující úkoly:

- a) Na základě ukázky se pokuste charakterizovat postavu Harpagona a jeho pocity.

Test 16 – Klasicismus a osvícenství

Úloha 1

Dosud
nezodpovězeno
Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

Co znamená v překladu *klasicistní*? (Klasicismus pochází z latinského slova *classicus*.)

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. hezký
- ☐ b. vzorový
- ☐ c. skvělý
- ☐ d. pěkný

Úloha 2

Dosud
nezodpovězeno
Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

Základními znaky klasicismu jsou pevný řád, víra v boha, cit pro povinnost.

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ Pravda
- ☐ Nepravda

Úloha 3

Dosud
nezodpovězeno
Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

Klasicismus se inspiroval kulturou:

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. arabskou
- ☐ b. antickou
- ☐ c. byzantskou
- ☐ d. egyptskou

Úloha 4

Dosud
nezodpovězeno
Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

Které žánry v klasicistní literatuře patřily mezi tzv. nízké žánry?

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. komedie, bajky, frašky
- ☐ b. ódy, tragédie, eposy
- ☐ c. komedie, tragédie, romány
- ☐ d. balet, opera, drama

Úloha 5

Dosud
nezodpovězeno
Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

Čím nebyl Molière?

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. hercem
- ☐ b. režisérem
- ☐ c. politikem
- ☐ d. majitelem kočovné herecké společnosti

Úloha 6

Dosud
nezodpovězeno
Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

Molière byl autorem 33 komedií.

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ Pravda
- ☐ Nepravda

Úloha 7

Dosud nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s vlaječkou

Upravit úlohu

Jak se nazývá Moliérova hra, ve které je hlavním hrdinou "svatoušek", který se ukázal být podvodníkem a lhářem a málem zničil rodinu bohatého měšťana Orgona.

Vyberte jednu z nabízených možností:

☐ a. Lakomec

☐ b. Scapinova šibalství

☐ c. Tartuffe

☐ d. Misanthrop

Úloha 8

Dosud nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s vlaječkou

Upravit úlohu

Ve které Moliérově hře vystupuje lichvář Harpagon?

Odpověď:

Úloha 9

Dosud nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s vlaječkou

Upravit úlohu

Kdo je autorem španělského dramatu "Cid"?

Vyberte jednu z nabízených možností:

☐ a. Pierre Corneille

☐ b. Molière

☐ c. Jean Racine

☐ d. Carlo Goldoni

Úloha 10

Dosud nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s vlaječkou

Upravit úlohu

Jean de La Fontaine je autorem sbírky Bajky.

Vyberte jednu z nabízených možností:

☐ Pravda

☐ Nepravda

Úloha 11

Dosud nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s vlaječkou

Upravit úlohu

Tzv. commedia dell'arte byla španělská národní veselohra.

Vyberte jednu z nabízených možností:

☐ Pravda

☐ Nepravda

Úloha 12

Dosud nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s vlaječkou

Upravit úlohu

Kdo je autorem italských komedií "Poprask na laguně" nebo "Sluha dvou pánů"?

Vyberte jednu z nabízených možností:

☐ a. Molière

☐ b. Francois Voltaire

☐ c. Jean Racine

☐ d. Carlo Goldoni

Úloha 13

Dosud nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s vlaječkou

Upravit úlohu

Jak se nazývá román D. Defoa o trosečnících na pustém ostrově?

Odpověď:

Úloha 14

Dosud nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s vlaječkou

Upravit úlohu

Které tvrzení o díle "Faust" není pravdivé:

Vyberte jednu z nabízených možností:

☐ a. Autorem díla je J.W. Goethe.

☐ b. Hrdina svou duši upíše ďáblu - Mefistofelovi.

☐ c. Hrdina nenajde smysl života a propadne peklu.

☐ d. Hrdinou je věčně nespokojený člověk, toužící po poznání.